

Vpliv branja na razvoj empatije pri učencih

The Impact of Reading on the Development of Empathy in Pupils

Marjetka Pivk

Izveček

Učitelji igramo pomembno vlogo v življenju osnovnošolcev. Na razvoj mladoletnikov vplivamo s svojim zgledom in razmišljanjem. Pri poučevanju družboslovnih predmetov je ta vpliv opazno večji, saj učni načrt dopušča aktualizacijo in kritičen pogled na družbo. Uporaba knjige pri pouku omogoča še več: učence navdušujemo za branje, krepimo njihovo besedišče in razvijamo bralno pismenost, razvijamo njihovo kritičnost in sposobnost vživljanja v počutje druge osebe. Čas, ki ga pri pouku namenimo tovrstnim aktivnostim, je dobro izkoriščen, saj nam mora biti v interesu, da vzgajamo posameznike, ki bodo prispevali k oblikovanju še boljše družbe.

Ključne besede:

bralna pismenost, kritičnost, empatija, Zavetje vode

UDK: 028:159.95

Keywords:

reading literacy,
critical thinking, empathy,
The Weight of Water

Abstract

Teachers play a vital role in the lives of primary school pupils. We influence the development of adolescents by example and by our way of thinking. This influence is much greater when teaching social science subjects, as the curriculum allows for modernization and a critical view of society. Using a book during lessons enables much more: we make pupils enthusiastic about reading; we improve their vocabulary and develop reading literacy; we develop their critical thinking skills and their ability to put themselves in other people's shoes. The time devoted to such activities during lessons is well spent; it should be in our interest to educate individuals who will help to shape an even better society.

UVOD

Ljubezen do knjig in branja je pri otrocih treba privzgajati od malega. Pomembno nalogo pri tem imajo starši, vendar je tudi prispevek strokovnih delavcev na osnovnih šolah nezanemarljiv. Za leposlovje že malčke navdušujemo s pravljicami, s pesmicami, izštevankami, anekdotami ipd. Učenci razredne stopnje spoznajo bralno značko, berejo knjige za domače branje, pogosto pa jih učiteljice spodbujajo k branju z raznolikimi aktivnostmi, npr. z družinskim branjem, bralnimi izzivi in ugankami, razrednim natečajem ali drugimi aktivnostmi. Nekoliko starejše učence, tiste na predmetni stopnji, je praviloma težje motivirati in zlasti tu se pokaže pomen vpliva in podpore staršev pri branju.

Učitelj, zlasti učitelj družboslovnega predmeta, ima možnost, da kakovostno knjigo priporoči učencem pri svojem predmetu ali jo celo izbere za obvezno branje. Prav je, da učence še posebej opozorimo na knjige, ki jih res ni moč spregledati. Prek kakovostnih zgodb lahko namreč s smiselnim vodenjem debate razvijamo empatijo ter učence usmerimo v refleksijo svojega vedenja v oddelku, do vrstnikov, do soljudi, narave in živali. Z branjem učenci razvijajo tudi bralno razumevanje, ki jim omogoči kritično branje in jih opolnomoči za življenje, poleg tega pa dobri bralci dosegajo tudi boljše učne rezultate in so bolj samostojni pri učenju iz učbenikov.

TEORETIČNE OSNOVE¹

Pomembna naloga učiteljev je, da učence poučujemo tudi bralnih veščin in bralne pismenosti. Vzgojitelji v vrtcih se srečujejo z glasovnim zavedanjem otroka, na razredni stopnji se nato začne sistematično poučevanje branja in pisanja – glasovno in grafično zavedanje besedila, razvijanje bralno-pisalnih spretnosti, urjenje hitrosti branja. V celotni devetletki pa je delo učiteljev, da učence poučujemo besedišče, v pouk vpeljujemo različne strategije za razvoj bralnega razumevanja, jih predstavljamo učencem ter le-te navajamo na njihovo uporabo ter jih motiviramo za branje. Mnogi predmetni učitelji menijo, da poučevanje branja ni del

¹ Teoretične osnove povzete po Pečjak, 2010.

njihovega predmeta, vendar se motijo, saj bodo učenci učno uspešnejši, če bodo tudi uspešni bralci, to veščino pa je treba stalno razvijati. Razvoj bralne zmožnosti je namreč ena od ključnih kompetenc izobraževalnega sistema in čas, ko ji pri pouku namenimo pozornost in jo sistematično razvijamo, je zagotovo dobro izkoriščen.

Večino učencev je za branje treba motivirati, saj bodo tako bolj zagreti in bodo do branja razvili pozitiven odnos. Za uspešno notranjo motivacijo je treba pri njih vzbuditi interes za branje, skupaj z njimi razvijati ustrezen odnos do branja, jim pomagati izboljšati občutek o bralni kompetentnosti ter z njimi ovrednotiti na branje vezane bralne dejavnosti. Še posebej je pomembno, da se učenci počutijo bralno kompetentni, saj slabše kompetentni ne marajo brati, ker so pri tej aktivnosti slabi, ne urijo glasnega branja, ne širijo besedišča in posledično svoje kompetentnosti ne (z) morejo izboljšati. Pri nekaterih učencih pa cilj dosežemo še z zunanjo motivacijo, kot so npr. pohvala, ocena opravljene bralne dejavnosti, tekmovalnost (npr. kdo prebere več knjig), nezanemarljiva pa je tudi socialna motivacija, to je vpliv vrstnikov na izbiro in količino prebranih knjig. Tudi učitelj, ki se z učenci pogovarja o prebranih knjigah, jim svetuje posamezna dela in je sam navdušen bralec, pripomore k motiviranju učencev za branje. Zunanje motiviran bralec je tisti, ki bo bolj verjetno bral vse življenje, in zaželeno je, da učitelji pripomoremo k čim večjemu številu takšnih bralcev.

Motiviran bralec je bralno učinkovitejši: bere hitreje in natančneje, ima bogato besedišče, razvite strategije, kako premostiti vrzeli, ki nastanejo ob posamezni neznani besedi, in bolje razume prebrano besedilo. Tak učenec je po navadi tudi učno uspešen, še zlasti zato ker branje predstavlja najpogostejše uporabljano sredstvo za učenje.

Bralno motivacijo dosegamo tudi:

- z dobro izbranim bralnim gradivom, ki bo učencem blizu zaradi teme ali načina pisanja,
- z bralno nalogo, ki jim bo predstavljala izziv,

Z branjem učenci razvijajo bralno razumevanje, ki jim omogoči kritično branje in jih opolnomoči za življenje, poleg tega pa dobri bralci dosegajo tudi boljše učne rezultate in so bolj samostojni pri učenju iz učbenikov.

Mnogi predmetni učitelji menijo, da poučevanje branja ni del njihovega predmeta, vendar se motijo, saj bodo učenci učno uspešnejši, če bodo tudi uspešni bralci, to veščino pa je treba stalno razvijati.

**Motiviran bralec je
bralno učinkovitejši:
bere hitreje in
natančneje, ima
bogato besedišče,
razvite strategije,
kako premostiti
vrzeli, ki nastanejo
ob posamezni
neznani besedi,
in bolje razume
prebrano besedilo.**

- tako, da učencem omogočimo nadzor nad bralno nalogo,
- s sodelovanjem z vrstniki, npr. s pogovorom o prebranem, z nalogami, ki jih rešujejo v dvojicah,
- tako, da jim pojasnimo smiselnost bralne naloge,
- tako, da jim predstavimo posledice naloge, npr. pridobljeno oceno, pohvalo, objavo njihovega dela v šolskem glasilu.

Učenci v tretjem vzgojno-izobraževalnem obdobju (VIO) devetletke so v razvojni fazi, ko branje razvijajo kot sredstvo (in ne več le cilj) učenja. Hkrati pa ravno v tem obdobju razvijajo kritičen pogled na prebrano besedilo, zato je smiselno njihovo kritičnost razvijati in voditi. Bralci so pasivni prejemniki pomena, zato je bolj učinkovito, če se morajo učenci preizkusiti še kot pisci in tako postanejo aktivnejši ter tvorijo pomen napisanega, posebej še, če morajo v napisanem predstaviti in utemeljiti svojo kritiko.

IZVEDBA IN PRIMERI UČENCEV

a) Razlogi za izbiro bralne aktivnosti

Na šoli izvajamo vrsto aktivnosti, povezanih z branjem. Naši učenci se radi vključujejo v Župančičevo bralno značko, in čeprav opažamo rahel upad zlatih bralcev, je odstotek teh še vedno visok. Šolska knjižnica je bogato založena z literaturo, tako za učitelje kot učence, in mesečno nabavlja vedno nova književna dela. Po celotni vertikali uspešno izvajamo ure knjižničnih informacijskih znanj (KIZ) in učence navajamo na iskanje gradiva na policah ter v sistemu COBISS. Smo razvojni vzgojno-izobraževalni zavod v projektu OBJEM (Ozaveščanje, Branje, Jezik, Evalvacija, Modeli; projekt vodi ZRSŠ), v sklopu katerega se aktivno ukvarjamo z razvijanjem bralne pismenosti in še večjim vključevanjem šolske knjižnice v pedagoško delo. V okviru projekta skušamo učence motivirati za branje na različne načine – z bralnim objemom okoli šole, z branjem na hodnikih šole, s tehtanjem prebranih knjig, več bralnih aktivnosti pa vključujemo predvsem v sam pouk. Aktivni smo tudi v projektu

Medgeneracijsko branje mladinskih knjig (Društvo Bralna značka Slovenije – ZPMS in Javna agencija za knjigo Republike Slovenije), v katerem učenci tretjega VIO berejo isto knjigo kot učitelji in se nato ob različnih aktivnostih o prebrani knjigi pogovorijo.

Na šoli poučujem TJA, ZGO in DKE. Pri predmetu domovinska in državljanska kultura ter etika učencem pogosto svetujem knjige, ki jih lahko preberejo, ker so vezane na učne teme. Največkrat so to knjige, ki obravnavajo odraščanje in kršenje človekovih pravic. Menim namreč, da se prek zgodb najlažje vživimo v počutje posameznika, občutimo stiske, veselje, žalost, obup, srečo in tako lažje razumemo, kako se počuti nekdo drug. Taka spoznanja je nato treba prenesti v resnični svet in v skladu s tem delovati; še posebej je to pomembno pri najstnikih, ki s slabo izbranimi besedami in dejanji zlahka zrušijo samopodobo nekoga drugega.

b) Razlogi za izbiro knjige

V šolski knjižnici sem naletela na knjigo Sarah Crossan: *Zavetje vode*. Dotika se veliko tem, vezanih na odraščanje – odnos s starši, ločitev, selitev v drugo državo, status migranta, menjava šole, medvrstniško nasilje, prva ljubezen, odraščanje in iskanje samega sebe. Poleg tega je zgodba napisana v verzih in se prebere na mah. Pripoveduje o deklici Kasienki, ki se z mamo s Poljske preseli v Anglijo v nekakšnem obupanem poskusu, da bi našli očeta, ki ju je zapustil. Kasienka se znajde v težkem položaju: ob težavah z vključevanjem v novo državo in razred, nepoznavanju jezika, iskanju novih prijateljev, prvo zaljubljenostjo in običajnih težavah najstnikov se mora spopasti še z žalostno mamo, ki ji nikakor ni v oporo in ne vidi njenih stisk, saj se njeno življenje vrti le okrog iskanja moža. Kasienka mora torej biti opora obupani mami, hkrati pa se ne zna in ne zmore spopasti niti s svojimi težavami. Na srečo stke iskrene prijateljske vezi s sošolko Dalilo, spozna prikupnega fanta Williama, pomembna oseba v njenem življenju pa postane tudi sosed Kanoro, h kateremu se pogosto zateče po nasvet.

Zavetje vode je delo, ki veliko da tudi pedagoškim delavcem, saj skozi oči glavne

- Stran 11. Mama in Kasienka se odpravita na letališče. Kaj meniš, zakaj ju je tata pustil sami?
- Stran 18—19. Zakaj se Kasienki ne zdi prav, da so jo dali v 6. razred? Kako bi se na njenem mestu počutil/-a ti?
- Stran 28. Na maminem licu se zabliška solza. Zakaj?
- Stran 35. Si pravilno sklepal/-a o razlogu za tatov odhod?
- Stran 45. Mama ima načrt, kako najti tata. Kaj o načrtu meni Kasienka? Kaj o njem meniš ti?
- Stran 49. Kako Kasienka doživlja iskanje tata? Vživi se v njeno kožo. Kako bi takšno iskanje doživljal/-a ti?
- Stran 53. Kako se Kasienka počuti v Angliji?
- Stran 54—55. Ali se strinjaš s Kasienkinim opisom razporejanja skupin? Ali ti v šoli kdaj doživljaš isto? Opiši svojo izkušnjo.
- Stran 58. Zakaj Kasienkina mama tako obupano išče tata? Se ti zdi pametno iskati nekoga, ki noče biti najden?
- Stran 62. Ali lahko Kasienki zameriš, da ne želi pomagati mami? Kaj misliš, zakaj mora Kasienka o odnosih med starši razmišljati tako zrelo?
- Stran 72. Kaj o maminem iskanju tata meni babča? Kako bi ona rešila položaj?
- Stran 78. Kaj meniš, kakšna je Clair? Oцени njen značaj.
- Stran 80. Kako se Kasienka počuti, ker jo je Clair izbrala v skupino?
- Stran 85. Kaj je bil razlog, da je Clair spremenila odnos do Kasienke?
- Stran 91. Kaj hoče Kasienka sporočiti bralcu v tem poglavju?
- Stran 114. Kakšen je odnos med mamo in Kasienko? Poskusi sklepati zakaj in svoje ugotovitve zapiši.
- Stran 126. Kaj hoče Kasienka povedati z zadnjima verzoma? Kako Kasienka doživlja odnos Clair in ostalih deklet do nje? Si bil/-a kdaj v podobnem položaju – žrtev, nasilnež, morda le opazovalec? Opiši.
- Stran 128. Kasienka Kanoru predstavi poljski pregovor »*Kdor beži, brez krivde ni*« in nadaljuje s pojasnilom pregovora. Se ti zdi v razmišljanju zrela? Kaj pa njena mama?
- Stran 141. Se tudi ti kdaj na šoli počutiš, kot da nihče ne opazi tvoje stiske? Se lahko h komu obrneš? Kaj pa storiš, če zaznaš, da je nekdo v stiski?
- Stran 158. Kdo je po tvojem mnenju ženska, ki je Kasienki odprla vrata?
- Stran 166—167. V čem Kasienka vidi prednost tatove nove družine?
- Stran 181. Verjetno se lahko postaviš v Kasienkino kožo. Kaj sploh lahko stori v tem položaju?
- Stran 212—213. Kasienka v Dalili dobi dobro prijateljico. Zakaj se je zblížala ravno z njo?
- Stran 244. Kasienka v knjigi mnogokrat omeni plavanje. Kaj ji ta šport pomeni?

Slika 1: Vprašanja ob branju knjige

junakinje Kasienke podoživljamo, kako se v šoli, v oddelku in med vrstniki počutijo učenci, s katerimi vsakodnevno delamo.

c) Način izvedbe

Zavetje vode je knjiga, za katero bi bila velika škoda, če je učenci ne bi prebrali, zato sem se odločila, da jim jo določim za obvezno branje pri mojem predmetu. S svojo zgodbo in zapleti omogoča predvsem kritičnost do delovanja družbe, o čemer se učenci v tej starosti zelo radi pogovarjajo. Da pa bi s pomočjo knjige razvijali tudi kritičnost do prebranega, so morali ob prebranem izpolnjevati različne bralne naloge. Učencem sem določila časovni okvir enega meseca in poskrbela, da so jim bile knjige v šolski knjižnici dostopne.

Zgodba je zapisana v verzih in Kasienka kot prvoosebna pripovedovalka marsikaj sporoči le med vrsticami. Da bi zgodbo učenci zares dobro razumeli, sem oblikovala vprašanja, na katera so morali odgovarjati med samim branjem. Namen teh vprašanj je bil, da učenci poskušajo predvideti potek zgodbe, se vživijo v počutje Kasienke ali da situacijo iz knjige povežejo z izkušnjami iz svojega življenja.

Po koncu branja je učence čakalo še pisanje daljšega pisnega sestavka, v katerem so se morali vživeti v glavno junakinjo Kasienko ali

pa potegniti vzporednice med zgodbo in svojim življenjem ter opisati dogodek, na katerega jih je Kasienkina zgodba spomnila.

Smiselno je tudi, da se na dan, ko učenci svoje izdelke oddajo, dobro pogovorite o knjigi. Učenci naj delijo svoje doživetje zgodbe in zapletov, učiteljeva glavna vloga pa je, da jih vodi k povezovanju zgodbe z njihovim življenjem. Menim namreč, da lahko prek tovrstnih aktivnosti dosežemo boljše rezultate pri preprečevanju medvrstniškega nasilja in pomagamo učencem z različnimi strategijami reševanja težav, s katerimi se srečujejo. Opažam, da učenci pogosto sočustvujejo z literarnimi ali filmskimi liki, hkrati pa so sami verbalno ali drugače nasilni do vrstnikov, zato je moj cilj prav povezovanje njihovega ravnanja z zgodbami, ki jih spoznavajo v knjigah in filmih, ter preprečevanje destruktivnega ravnanja do drugih in sebe.

č) Rezultati dela učencev in primeri izdelkov

Bralno dejavnost sem z osmošolci izvedla dve leti zapored. Odzivi učencev na knjigo so zelo dobri – knjiga jim je všeč, pohvalili so zgodbo in način, kako je napisana. Večina je potrdila, da jih je zgodba pritegnila in da so kar obračali strani. Za branje in izpolnjevanje delovnega lista z vprašanji so porabili od 3 do 5 ur, kar se jim ni zdelo pretirana obremenitev. Pri pouku so bili sicer manj zgovorni oziroma sem jim morala zastaviti konkretna vprašanja, saj so nekateri knjigo prebrali takoj po podanih navodilih in so že malo pozabili, kako so razmišljali ob branju.

Ob pregledu oddanih izdelkov sem najprej opazila, kako različni bralci so moji učenci. Nekateri so slabši bralci in v zgodbi pogosto niso zaznali skritih sporočil in niso znali sklepati o dogajanju. Nekaterim se ni zdelo smiselno, da bi na vprašanja odgovarjali zelo na dolgo. Najboljši in tudi najbolj zanimivi pa so bili odgovori na vprašanja, pri katerih so morali učenci zgodbo povezati s svojimi občutki in izkušnjami. Ob branju teh odgovorov sem se spraševala, kako bi lahko knjigo brali v razredu tako, da bi se po vsakem prebranem poglavju o njem pogovorili in delili

Naloga po prebrani knjigi. Izberi eno od nalog.

- Predstavljaš si, da si Kasienka. Napiši pismo, v katerem nagovoriš mamo, tata in Clair ter jim poveš svoje občutke ob njihovem ravnanju.
- Ob branju Kasienkine pripovedi si se najbrž spomnil/-a, da si tudi ti že kdaj doživljal/-a in občutil/-a kaj podobnega, pa naj to velja za življenje doma, v šoli, ljubezen, prijateljstvo. Opiši situacijo, na katero te je spomnila ta knjiga, zapiši, kako si se takrat počutil/-a in kako si vse skupaj razrešil/-a.

Slika 2: Navodila za pisni sestavek po prebrani knjigi

svoja občutja, saj bi tako morda sošolci še lažje začutili, kako se morda v oddelku počuti nekdo, ki je odrinjen iz družbe. Presenečena

sem bila tudi, kako zrelo nekateri osmošolci že razmišljajo in kako kritični znajo biti do vrstnikov, učiteljev oziroma družbe nasploh.

❖ Stran 78. Kaj meniš, kakšna je Clair? Oцени njen značaj.

Zdi se mi, da je kot ena izmed bolj "popularnih" punce ki meni, da so boljše od drugih.

❖ Stran 91. Kaj hoče Kasienka sporočiti bralcu v tem poglavju?

Da se ji je mogoče zdaj le vrnilo, saj na Poljskem ni nobene novinke, lepo sprejela, ji dajala pozornosti.

❖ Stran 128. Kasienka Kanoru predstavi poljski pregovor »Kdor beži brez krivde ni« in nadaljuje s pojasnilom pregovora. Se ti zdi v razmišljanju zrela? Kaj pa njena mama?

Kasienka se mi zdi zelo zrela. Zelo pametno razmišlja, še pametneje kot njena mama. Zaveda se, da oče ni iz nekega razloga, da bi ji poredal, če bi hotel, da ga najde. Razlogom ni ohranil skriv in Kasienki se zdi, da bi morala mama prenehati z iskanjem. Tudi očetno morda biti najden in zagotovo iz nekega razloga.

❖ Stran 141. Se tudi ti kdaj na šoli počutiš, kot da nihče ne opazi tvoje stiske? Se lahko h komu obrneš? Kaj pa storiš, če ti zaznaš, da je nekdo v stiski?

Zagotovo sem že bila v taki situaciji. Zdi se mi, da se učitelji ne zanimajo za nas. Če pa se zanimajo, pa gre le za nepomembne stvari "Zakaj nisi naredil naloge, kje si bil včeraj, si "šprical" v petek." Vse to je nepomembno. Včasih mi se morali vprašati po razlogih.

Slike 3-6: Primeri izpolnjenih delovnih listov

❖ Naloga po prebrani knjigi. Izberi eno od nalog.

a) Predstavljaš si, da si Kasienka. Napiši pismo, v katerem nagovoriš mamo, tata in Clair ter jim poveš svoje občutke ob njihovem ravnanju.

b) Ob branju Kasienkine pripovedi si se najbrž spomnil/-a, da si tudi ti že kdaj doživil/-a in občutil/-a kaj podobnega, pa naj to velja za življenje doma, v šoli, ljubezen, prijateljstvo. Opiši situacijo, na katero te je spomnila ta knjiga, zapiši, kako si se takrat počutil/-a in kako si vse skupaj razrešil/-a.

Draga Mamo, mama, tata in Clair
 Napisala sem to pismo, da vam povem, kako sem naša pomanjka videla čez moje oči. Mama, v sabo si me vžela v Anglijo, na iskronji oeta, ki se mi je še od nasitka, delo kot neumnost. A sem ti pomagala, dokler ni bilo dovolj. Takrat si me označila kot neupotrebno, kar me je zelo prizadelo. Vmes nva imeli veliko vzponov in padcev, a je dolga, da nva se na koncu polotali.
 Tata, odšel si precej hitro in se te iz mojega otroštva veliko ne spominim. Sem, da sta imela te mammo svoje tereave, a pobeg v Anglijo ni bila prava rešitev. Že mammo nva ostali sami. Mama ni vedela, in je te mammo odšla v Anglijo - se vedno te je ljubila, in skomil si ji srec. Klavem, če ti bom tako lahko kdaj odpustila.
 Clair, se vedno se spominim, ko si me izbrala pri ispotni in me sprejela v svojo skupino. Vato pa si me izeljučila samo zato ker sem se družila z William? In tvoje "prijateljice" ste me začele zaničevati, me kiliti in upam da veš, koliko škodo povzročas meni in veliko drugim puncom, ki jih tako uničuješ. V takim vedenjem boš težko našla prave prijatelje in spomni si: KARMA nikoli ne spi.

Slika 7: Primer izpolnjenega delovnega lista

SKLEP

Cilja dodatne aktivnosti pri pouku DKE sta bila, da učence navdušim za branje in da prek prebranega razvijajo empatijo. Menim, da sta bila dosežena, saj so učenci knjigo prebrali z veseljem in se o njej tudi pogovarjali.

Aktivnost bom v prihodnjih letih ohranila, vendar bom način izvedbe spremenila. Predmet DKE dopušča, da kakšno šolsko uro namenim aktualizaciji, zato bi učencem dala nekaj časa, da knjigo preberejo, nato pa bi eno

uro posvetila dejavnostim, vezanim nanjo: izmenjava mnenj o prebranem v skupinah, dramatizacija izbranega odlomka, vodena debata, dvojni dnevnik, pisanje pisma, nadaljevanje zgodbe, izdelava stripa, zapis ocene knjige in namiga za branje za vrstnike. Menim, da bodo tako učenci lažje začutili, da dogodki iz zgodbe niso le izmišljeni, ampak se dogajajo tudi njim ali njihovim sošolcem. Upam, da bodo tako okrepili občutek za sočloveka in v tiskah znali ponuditi ali poiskati pomoč. ●

Viri in literatura

Pečjak, S. (2010). *Psihološki vidiki bralne pismenosti. Od teorije k praksi*. Ljubljana: Znanstvena založba Filozofske fakultete.

Crossan, S. (2017). *Zavetje vode*. Ljubljana: Mladinska knjiga.

MARJETKA PIVK, univ. dipl. prof. angleškega jezika in zgodovine, učiteljica angleščine, zgodovine in domovinske in državljanske kulture ter etike na OŠ Bršljin Novo mesto
Naslov: OŠ Bršljin Novo mesto, Kočvarjeva 40, 8000 Novo mesto
E-naslov: marjetka.pivk@brsljin.si